

и Андрићева молитва из *Знакова ѿред ѿуѿа* („...и ма куда ишли и лутали, не дај да на крају останемо изван твоје свеобимне хармоније, јер то сваке секунде, на сваком месту, сваким делићем бића желимо”).

Но, о укусима не вреди расправљати, а све остале упитаности, како обећава у белешци о књизи – „Уз први део” планираног двотомног издања под истим насловом – *Поезија и светио* – о мерилима, обиму, изворима, и свему ономе што издања овог типа подразумевају, приређивач ће, како вели, рачун положити уз други део књиге.

Оно у шта не треба сумњати јесте да, уз информативност, избор Јована Пејчића *Поезија и светио*, намењен најширем читалачком аудиторјуму, нуди и немали ужитак.

Др Најталија И. ЛУДОШКИ

Професор српског језика и књижевности

Зрењанинска гимназија

natalijaludoski@gmail.com

КРИТИЧКО ЧИТАЊЕ КРИТИКЕ

Милета Аћимовић Ивков, *Трагови читања: Критичка хроника нефикцијске прозе (1992–2009)*, Агора, Зрењанин – Нови Сад 2020

Најопштија дефиниција трага била би – оно што после неке делатности остаје и што има потенцијал да нас надживи. Свеопшта дигитализација је овом одређењу дала негативну конотацију, те уношењем речи „траг” у интернет претраживач нећемо бити преусмерени на етно групу тог назива, књижевни часопис или истоимену песму Милоша Црњанског, већ ће екран преплавити гомила савета како да са бројних друштвених мрежа или апликација трајно обришемо послате поруке – трагове који нас као докази о неким ставовима и изјавама могу представити у лошем светлу. Императив времена у ком живимо није остављање трага, већ његово уклањање. Томе се најоштрије супротставља књига критичких радова Милете Аћимовића Ивкова *Трагови читања*, која кроз 58 текстова потврђује важност стваралачког остављања трагова и путоказа.

Континуираним и преданим праћењем књижевнокритичке продукције у распону од 17 година, Милета Аћимовић Ивков је читаоцима представио најважније публикације из домена нефикцијске прозе. Импазантан је укупан број страна (16.564) великог броја дела која су обележила раздобље у ком су настала, а која су пропраћена ауторовим текстовима у периодици (*Полићика*, *Борба*, *Поља*, *Повеља*, *Лейојис Мајнице српске* итд.). Како сâм Аћимовић Ивков наводи, ова књига је најављена још пре десет година и неће остати усамљени обједињавајући

пројекат његовог минулог рада – у плану је и проширење које ће обухватити касније „трагове” – текстове који су настајали од 2009. године до данас. Интересантне су ауторове белешке које књигу уоквирују: „Реч на почетку” читаоцима пружа увид у неопходност неговања књижевно-критичке мисли, док „Реч на крају” сведочи о поводу за настанак ове књиге и циљевима које је аутор имао правећи зиданицу поузданих текстова о делима која су у српској књижевности оставила важан траг. Нарочито је битна последња реченица, тестаментарни императив упућен себи, али и другим критичарима и читаоцима којима је „занимање за књижевност више од уснутности, инерције и пасије”, а који гласи: „Нека се све не заврши на овоме.”

Добитник Награде „Милан Богдановић” за књижевну критику, некадашњи уредник у издавачким кућама Нолит и Народна књига, садашњи уредник часописа *Књижевни маџазин*, песник, есејиста и критичар, Милета Аћимовић Ивков се деценијама уназад оправдано сматра скрупулозним тумачем савремене српске књижевности. Иако у помало шаљивом тексту који је о његовом животопису написан на интернету стоји да овај књижевни делатник нема претензије ка писању негативних критика (јер „коме то још треба”), у другом делу *Трагова чињања* наведена теза је оспорена. Осим тога, и поједини пасажии афирмативних текстова из првог подеока овог дела указују на важност истицања мањкавости неких књига: јетке опаске или трагове нарцизма аутора, непоуздане информације, реченице оптерећене стручним изразима или асоцијативно наслојавање факата који имају функцију да читаоце увере у обавештеност писца.

Проблеми књижевне критике која је умела да заличи на платформу за исказивање идеологизованих ставова због чега је почела да губи значај у јавном простору, осим у уводном, представљени су и у тексту о подухвату Предрага Палавестре. Руководилац научног пројекта *Историја српске књижевне критике* у другом тому дела склизнуо је у пристрасност и тенденциозност које је препознао и читао аналитички радар Милете Аћимовића Ивкова. Он не оспорава уложени труд и вишеструки значај књига чијом је организацијом и израдом дириговао оглашени књижевни прегалац, али не пропушта ни да постави питање које прави кључну разлику између доброг критичара и оног који само „одрађује” посао: „А да ли је било баш тако?” Осим овог, у другом делу књиге налази се још један дужи текст са издвојеним проблематичним ставовима писца који нарушавају склад и потенцијалну важност написаног. Више него негативно, рад о књизи *Данило Киш* Викторије Радич интониран је питалачки: због чега је ауторка живот и опус писца према коме из њених редова провејава само дивљење пропустила кроз „унапред подешену једнообразну оптику”. Осим погрешног тумачења чињеница, бројних нејасности и пропуста, Кишу је у овој књизи оспорена припадност српској култури и историји, које га, према ауторкиним речима, не

заслужују: „То зна Викторија Радич, али то не зна Данило Киш.” За разлику од других анализираних књига, којима је на најслабијим местима потребна стилска и у најгорем случају мања информативна провера, овом делу неопходан је и значењски ретуш и озбиљна интервенција, јер је, како Аћимовић Ивков упозорава, реч о подругљивом спису који нема нарочите везе са Кишом јер је ауторкином заменом теза предмет постао повод, чиме се исцрпла могућа вредност ове обимне студије.

У првом делу *Трагова читања* заступљено је 56 краћих текстова о књигама које је Милета Аћимовић Ивков издвојио као егземпларе нефикционалне прозе. То су дела о култури, уметности и књижевности која су обележила време у ком су објављена, хибридне студије прожете личним сведочанствима, мемоарским редовима, компаративним анализама. Настала из потребе да се представи одређени феномен и(ли) укаже на чворишна места и маркантне фигуре српске књижевности, ова остварења Аћимовић Ивков приказао је као својеврсна једињења ауторских намера, метода и поступака којима је придружен и лични утисак. Целовитој слици допринела је и велика обавештеност критичара који је дела прецизно позиционирао на мапи стварања сваког писца понаособ – као наставак започетих литерарних стремљења, зачетак нове парадигме или закључак који заокружује досадашње бављење одређеном темом. Било да су у фокусу савремени писци, или они који се најчешће сврставају у класике, Аћимовић Ивков са подједнаким знањем и убедљивошћу коментарише дела која их приказују у епохама од антике до постмодерне, чиме око ове књиге описује велики истраживачки лук. Премису из увода – да су најбољи песници српске књижевности истовремено и њени најистакнутији есејисти у којима је отелотворено и певање и мишљење, аутор доказује пишући о нефикцијској прози Рајка Петрова Нога, Љубомира Симовића, Јована Христића, Милована Данојлића и многих других који су, попут Бојане Стојановић Пантовић и Ђорђа Деспиха, прве песничке збирке објавили након текстова које је о њиховим есејистичким и научним књигама написао Аћимовић Ивков.

Настојање да се одређена дела која су настала на размеђи векова издвоје и квалификују као важно и незаобилазно штиво у процесу сазнавања и бољег разумевања властите културе артикулисано је у *Траговима читања* на неколико начина. Милета Аћимовић Ивков је, како и сâм наводи, неке текстове организовао као „проширену информацију о одабраној књизи и контексту у коме се јавља”, док су неки „као дужи опис и критичка анализа”. Без обзира на економичност у погледу броја карактера унапред одређених природом часописа из којих су радови Аћимовића Ивкова први пут угледали светлост дана, ниједан није лишен вредносног испитивања дела, смештања у контекст времена и минулог стваралаштва сваког аутора понаособ, као и детектовања иновација. Поједини текстови, нарочито ако је реч о приказима књига у којима је

представљен већи број аутора са одређеним мотивом као заједничким именитељем, раслојени су на уочене целине у којима најзаступљенији писац преузима улогу главног јунака: за Љубишу Јеремића то је Драгослав Михаиловић, за Виду Огњеновић Данило Киш, за Ђорђа Деспића Миодраг Павловић, у једној од три анализираних књиге Драгана Хамовића то је Јован Христић, као што је код Љубомира Симовића Јован Стерија Поповић. За Милету Аћимовића Ивкова то су сви аутори који пишу оно што се према речима Новице Петковића може назвати „пажљивом критиком”, на првом месту Радивоје Микић, чије су четири књиге о српским писцима истакнуте као прави репрезентанти поузданог тумачења нашег књижевног наслеђа.

Интересантни су наслови текстова којима Милета Аћимовић Ивков указује на важност повезивања различитих, каткад опречних појмова које књижевност обједињује („Мишљење и певање”, „Истрага и прича”, „Албум и коментари”, „Традиција и модерност”, „Страст и посвећеност”, „Хроника и сведочанство”, „Стил и смисао”, „Књижевност и ангажман” итд.), сажимајући у кратке синтагме кључне квалитете приказаних књига („Жива историја”, „Истина епохе”, „Слика једног века”, „Умеће тумачења”, „Речи на делу” итд.). Истина, историја, стварност, модерност, култура и тумачење – најчешћи су насловима удељени комплименти ауторима чији су напори за остављањем неизбрисивог трага у српској књижевној критици препознати као неоспорни. Иновативност, тачност и тежња за модерним сагледавањем и самеравањем дела која су ушла у канон српске литературе квалификовани су као додатна постигнућа. Милета Аћимовић Ивков се не устручава да такве ауторе издвоји као „завидно теоријски обавештене”, „енергичне тумаче”, „представнике умне београдске господе”, које одликује „критичка жест”, али, такође, не околиша да укаже на проблематична места и изрекне опомене за брзоплето хитање оформљеном закључку, „говоре пуне скепсе и резигнације”, наводе који „нису увек деривирано знање и бисери мудрости” и двоструке аршине при грађењу судова.

Књига *Трагови читања* представља суму хронолошки сложених приказа Милете Аћимовића Ивкова који, овако устројени, пружају увид у литерарну продукцију нефикцијских дела на преласку два века и поуздано сведоче о учинку наших најпосвећенијих књижевних проучавалаца и баштиника. Ово дело важан је културни путоказ „за будуће дане и читаоце. Ако их буде”. Уз овакве источнике, чија светлост оставља неутуљив траг, позитиван одговор је неминован.

Мр Маријана С. ЈЕЛИСАВЧИЋ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Докторске студије
marijanamajche@gmail.com